

SERRA

735 MARÇ 2021 • 6,10 €

D'OR

MONTSERRAT CARULLA

La veu transparent
de la memòria
Margot Mur

Bel Granya, cartografia illenca

Marta Nadal

De la vaga de tramvies a la vaga general

Francesc Vilanova

Poemes ben acabats

Neus Tomàs

Els antivacunes o el nou fanatisme

Francesc-Marc Álvaro

Modernisme: cultura, producció, identitat

David H. Falagán

2020: un resum de l'any literari

Joan Josep Isern

«Diumenge», el darrer muntatge d'Hermann Bonnín

Jordi Coca

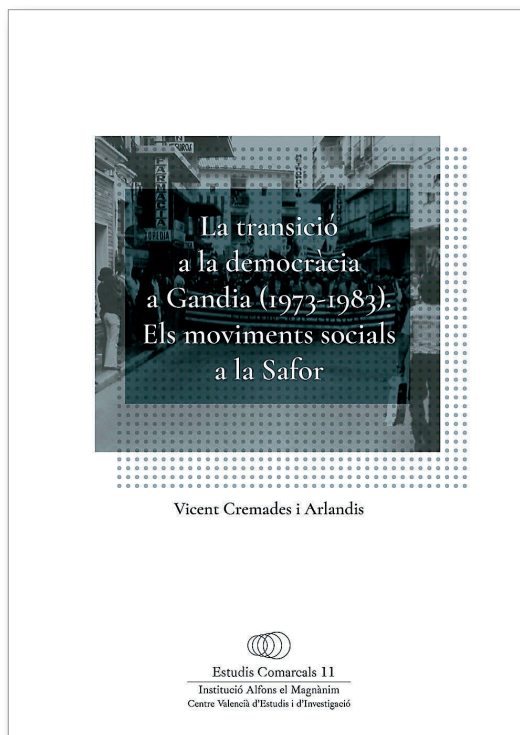
Les sales de cinema en temps de pandèmia

Tariq Porter

Transició democràtica i valencianisme a la Safor

per Emili Selfa Fort

Vicent Cremades i Arlandis La transició a la democràcia a Gandia (1973-1983). Els moviments socials a la Safor

Institució Alfons el Magnànim.
Centre Valencià d'Estudis i d'Investigacions, València, 2019.

Parlem d'un temps, d'unes persones i d'un país que feren possible allò que en termes genèrics s'anomena la Transició. Això és el que ha fet Vicent Cremades i Arlandis: estudiar-la i parlar-ne exhaustivament. L'autor (Bellreguard, la Safor, 1947), teòleg, sociòleg, advocat i historiadore, no és cap novençà en la matèria.

Precisament feu un màster en història contemporània a la Universitat Autònoma de Barcelona en què s'especialitzà en la Transició i la consolidació de la democràcia, i començà dins del mateix camp d'investigació el doctorat en història contemporània a la Universitat de València. Autor de *L'Església en la transició. El fet nacional al País Valencià: la revista 'Saó' (1976-1983)*, és coautor, amb Jesús E. Alonso i López, de *La transició democràtica: mirades i testimonis*. És ben palès que sap de què parla.

D'un temps, de grans vivències i efervescències, sobre el qual s'han fet tota classe de recopilacions i evocacions literàries, i fins i tot polítiques, a Catalunya i al País Valencià. Temps que abraça la part final del franquisme, amb tota la càrrega i les accions de l'antifranquisme, i els primers passos de la democràcia. Uns deu anys. Espai temporal sobre el qual existeixen alguns destacats treballs historiogràfics en l'àmbit valencià, però pocs, en canvi, a escala local i comarcal. Cremades s'endinsa en aquells anys usant la tècnica de la memorialística, emprada per novel·listes i escriptors —en el cas de la Safor, amb notables i reeixides obres com les de Víctor Labrado o Josep Piera—. L'autor usa el mètode de

l'entrevista personal, aplicat a tot un planter de protagonistes polítics i d'altres àmbits culturals i socials, aprofitant que la distància temporal amb els fets encara permet entrevistar-los directament. A més, Cremades busseja en els arxius personals a l'abast, on es troben importants documents d'aquells anys, però també ho fa en els arxius valencians específics, com ara l'Arxiu Municipal de Gandia o l'Arxiu de la Memòria Democràtica d'Alacant, entre d'altres. Tota aquesta informació li permet aprofundir en l'anàlisi i la descripció dels múltiples aspectes socials d'un període tan transcendent.

Parla d'aquella societat sotmesa a un canvi social i cultural tan intens en tan poc temps. De com passàrem d'una societat franquista a una societat sense Franco. D'un temps de pors, precarietats i renúncies a un altre de reviscolament, d'esperances i de llibertat. Però on també apareixen els primers desencisos, abandons i renúncies. Descriu, ben retratada, aquella societat dels darrers regidors municipals del tardofranquisme del «*regionalismo bien entendido*». I on sura clarament aquell esperit del postfranquisme del «*todo lo dejó atado y bien atado*». El protagonisme dels partits i dels sindicats i la seua eclosió en la gran diversitat de les primeres eleccions democràtiques. La difícil convivència entre demòcrates electes i els darrers alcaldes i regidors franquistes, dels tres llargs anys entre la primera convocatòria electoral de 1977 i la de les eleccions

municipals de 1979. El paper d'aquella Església conciliar i compromesa, que facilitava els primers passos de molts moviments i que alhora convivía amb una part notable del clero i la jerarquia ancorats en la Guerra Civil i en el nacionalcatolicisme.

El moll de l'os del llibre és acostarse a donar una explicació exhaustiva de com va prendre el nacionalisme a la comarca de la Safor i la seua embranzida. De com la Safor ha estat un cas a banda, part essencial del cor del país i de l'incipient valencianisme. Seguint el fil dels informants i dels papers, explica la importància del descobriment de les arrels catalanes; el paper d'intel·lectuals com Joan Fuster i d'altres; les múltiples accions polítics, socials i culturals, tant les prèvies a la mort de Franco com les dels anys posteriors; el paper de l'activisme cultural, dels primers aplecs, de les llibreries, revistes i associacions a Gandia i als pobles de la comarca; l'avanç en la conscienciació i la recuperació del patrimoni i de l'entorn natural, al crit de «fer comarca i fer país». Com deia Raimon: «d'un país que ja

anem fent», i que provocava aquell entusiasme i activisme que al final va contribuir a l'imaginari col·lectiu de la comarca i a la mitificació d'un nom quasi nou: la Safor.

Però també la decepció de la reacció que, tot i centrada en la denominada «batalla de València», que a la nostra comarca va ser parcialment neutralitzada, va tenir uns efectes demolidors. Aquells anys d'una crisi econòmica de cavall, de terrorisme i de persistent amenaça colpista, l'Estat va posar tots el mitjans —fons reservats, violència de l'extrema dreta i bombes incloses— perquè el País Valencià no esdevingués una segona Catalunya. L'ebullició política de l'any 1976, al crit unànime de «Llibertat, Amnistia i Estatut d'Autonomia», i veure els carrers de València, com els de Gandia, plens de l'entusiasme per l'autogovern fa llançar la dreta franquista a la batalla de València. Aquella gran manifestació valencianista de 1977 va moure tots els mitjans de l'Estat i l'aparició de la violència blavera. El pacte entre Abril Martorell i Alfonso Guerra va ser definitiu per no consentir una evolució nacionalista valenciana.

Vicent Cremades exposa com, a pesar de tots els entrebancs, aquell moviment, essencialment jove i inquiet, de gent utòpica però decidida, derivà cap al treball polític a les institucions, i especialment al camp cultural, amb la conquesta de nous espais de llibertat. Els fruits anaren consolidant-se: canvis en la toponímia —urbana i dels pobles— i en les convocatòries literàries, creació de les primeres cases de la cultura i de les associacions de veïns, publicació de revistes, col·lectiu de mestres, grups de teatre i musicals i festes populars, entre molts d'altres. Però també és el temps de la publicació de la primera *Antologia poètica de la Conca de la Safor* i de l'inici de prolífiques carreres literàries. Tot plegat convertí la Safor, des del catalanisme i el valencianisme, en un cas especial. Saber i entendre què és el que va passar ens ajudarà a neutralitzar determinats intents de revisionisme que de fa temps comencen a aparèixer, i l'autor en deixa testimoni per a les noves generacions, les que, en definitiva, són el futur del país.

PREMI NARRATIVA LITERÀRIA MERCÈ RODOREDA

NOVETAT

El batec i altres narracions

XXIV CONCURS DE NARRATIVA LITERÀRIA MERCÈ RODOREDA

Recull de les obres guanyadores de la vint-i-quatrena edició del certamen de narrativa curta Mercè Rodoreda, que tingué lloc a Molins de Rei el març de 2020.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat
93 245 03 03 · pamsa@pamsa.cat · www.pamsa.cat

